

pravi: V takih primerih je razpisati nadučiteljsko mesto samo tedaj, kadar je imela dozdanja dvorazrednica samo začasnega nadučitelja, ali pa je bilo učiteljsko mesto prazno. Razpisi nadučiteljskih mest, kakor jih imam tukaj v mislih, so tedaj popolnoma nezakoniti — prava kranjska specialiteta! Pred leti se na Kranjskem tudi ni tako ravnalo, ampak nadučitelji so se postavljali v navedenih primerih, kakor zahteva ministerski ukaz. Naj se zatorej zastopniki učiteljstva v c. kr. okrajnih šolskih svétih odločno upró takemu samovoljnemu ravnanju! Vigilantibus jura!

Kako bi se izboljšalo šolsko obiskovanje?

(Spisal Ljudevit Stiasny.)

(Konec.)

Ker so se starši zadnjih olajšav v nekaterih krajih prav pridno posluževali, ker so otroci hodili le do 12. leta v vsakdanjo šolo, se je skrajšalo na ta način šolsko obiskovanje vsakdanje šole na pet ali celo na štiri leta. Razen tega so se izpuščali otroci tudi med šolskim letom isti dan, ko so dopolnili šesto leto. Na ta način se je skrajšalo šolsko obiskovanje vsakdanje šole zopet za več mesecev. Da se pa osobito pri poldnevem šolskem obiskovanju na ta način ne more doseči učnega zmotra, je pač umevno.

Razen tega so se dajale izpustnice takoj pri izstopu iz vsakdanje šole, kar je jako škodovalo ponavljalni šoli. Radi tega je dež. šol. svét za Kranjsko po z. z dné 11. listopada 1893, št. 2959 zaukazal, da je izdati učencem na občnih ljudskih šolah izpustnice le enkrat, in sicer šele tedaj, kadar so zadostili vsi šolski dolžnosti v zmislu § 17 deželnega zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta in § 4 deželnega zakona z dné 28. svečna 1874. leta.

Da bi se gledé izstopa iz vsakdanje šole postopalo na vseh šolah našega okraja enakomerno, je zaukazal okr. šol. svét v Radovljici dné 21. grudna 1893, št. 1061, da morejo dobiti po V. oddelku točki 1 m. r. z dné 8. rož-

nika 1883, št. 10.618 gledé olajšave šolskega obiskovanja samo na javnih ljudskih šolah otroci, ki so se poučevali celih šest let, da je torej na vsak način siliti učence, da obiskujejo polnih šest let vsakdanjo šolo. Po tem ukazu morajo hoditi otroci, ki so vstopili s sedmim letom, v šolo do 13. leta, kar je vsekako potrebno, da se doseže učni zmoter. To je bil vendar glavni vzrok, da je bilo na tej ali oni šoli v tem šolskem letu neredno šolsko obiskovanje.

V nekaterih okrajih se ravnaajo vendar pri izstopu iz vsakdanje šole še vedno po § 17 deželnega zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta ter radi tega ne jemljejo v poštev oproščenja v 1. šolskem letu. Nekateri okrajni šolski svéti dovolijo celo še vedno temu ali onemu učencu izstopiti med šolskim letom, ko je dovršil 12. leto starosti, ako je dosegel učni zmoter. To pa škoduje šolskemu obiskovanju našega okraja, osobito onih šol, kjer so prebivavci v ožji dotiki z onimi bližnjega okraja. Razen tega je le deloma vidno protislovje med deželno in državno šolsko postavo. Zato nekateri šolniki domnevajo, da Kranjska nima deleža pri olajšavah, kakoršne omenja novela z dné 2. vel. travna 1883. l., ter da se ne moremo ravnati po V. oddelku 1. točka omenjene novele, dokler ne bomo v Heinzovi zbirki na strani 67. brali drobno tiskane opombe „s tem je razveljavljen § 17 deželnega zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta v tem, kolikor ne zahteva izrečno šestletnega obiskovanja.“

Da se torej gledé izstopa iz vsakdanje šole ravna na vseh šolah na Kranjskem enakomerno, je potrebno, da se naprosi vis. c. kr. dež. šol. svét za Kranjsko, da uredi enakomeren izstop iz vsakdanje šole za vso Kranjsko s primernim ukazom.

Po 2. odstavku § 21. državnega šolskega zakona z dné 2. vel. travna 1883. leta sme iz šole izstopiti učenec samo takrat, kadar zna najpotrebnejše, kar je zaukazano za ljudsko šolo, namreč verouk, branje, pisanje in računanje. Tudi ta paragraf se na naših šolah različno tolmači. Navadno se izpuščajo učenci iz vsakdanje šole, ako so

Pot se mi je dozdevala neizrečeno dolga. Ni me zanimala bistra Sava, tekoča ob poti, njive in travniki, niti različne vasi, popraševal sem le: „Bomo kmalu doli?“

„Vidiš, oni-le je ljubljanski grad“, pravijo dijaki, ko smo imeli Št. Vid že za hrbtom.

„Kaj? Ona črna in nizka hiša vrh hriba? Ljubljanci so pa res nemarni, da svojega gradu še ne pobelijo! Ko bi bili naša mati tukaj posestnica, pač bi take nesnage ne trpeli! Saj je naša hiša bolj bela, pa tudi majhno manj visoka!“ čudim se jaz v priprostosti svoji. Prišedši v Ljubljano, sem se držal zmerom očeta, da se ne bi izgubil med tako gnečo ljudi. Gospôda mi ni dopadla zaradi svoje čudne obleke, toliko bolj sem pa zijal na trgu nad tako množico vsakovrstnega blaga. Jaz bi bil ogledoval zmerom naprej, toda očetu se je mudilo; radi bi me bili koj vpisali, da bi šli potem brž na dom in bi ne zamudili preveč delavnikov.

„Boš že še ogledal te ropotije; meni se mudi!“ govoré oče, in brž greva na stanovanje. Kakih šest dijakov je bilo že tu in enega mi izbere gospodinja za „štruftarja“; oče so kaj zadovoljni in ga poprosijo, naj mi on nakupi potrebnih bukev.

Zdaj se greva zapisat. Pred vrati že stisnem klobuk pod pazduho, oče se odkašljajo in potrkajo. Ali so se mi

noge tresle, stopivšemu pred tako imenitnega gospoda; trdo sem se poprijel očetove kamižole. Gospod ogleduje izpričevalo begunjske šole in me vpraša, ali znam kaj nemški. A namesto odgovora se skrijem za očetov hrbet; oče pripovedujejo, da nekaj znam in da naj me gospod le kaj pobara. Res gospod popraša: „Kaj se pravi: grem v šolo?“ — Oče me primejo za roke in me potisnejo pred se, pa migajo, naj srčno odgovorim. Jaz prestavim: „Gehen in Schule“ in si pokrijem s klobukom obraz. Tako je gorlo iz mene, kakor bi bil na žerjavici stal.

„Malo trda bo; fant bo moral kaj priden biti, če bo hotel, da ne zaostane“, reče gospod pri odhodu.

Akoravno sem se prej šol kaj malo bal — te besede so me vendar vsega poparile; Ljubljana me ni več zanimala, nič se mi ni ljubilo ogledavati, besede gospodove so mi vedno zvenele po glavi. Drugega dné oče odidejo, priporočivši me gospodinji in „štruftarju“. Spremiti si jih nisem upal, da bi se ne izgubil v veliki Ljubljani, a s solznim okom sem gledal raz okna za njimi.

Moj pomočnik mi dá kupljene knjige, pogledam in o strah in groza — vse nemške! Zvečer sem se že moral krščanski nauk učiti, da bom v šoli pri razlaganju že znal, kakor je rekel „štruftar“, kojega sem moral vikati, ako ravno še ni bil oženjen, kar me je kaj togotilo. Krščanski

koncem šolskega leta sposobni za višji oddenek ali razred, kar pa ni vsakokrat prav. Prigodi se namreč večkrat, da je ta ali oni učenec, ko je izpolnil 12. leto, šele v II. oddelku nižje skupine, koncem šolskega leta sposoben za višji oddenek, a da je med tem drug učenec, ki je v zadnjem oddelku, nesposoben. Prvi učenec bi se torej moral izpustiti iz vsakdanje šole, a zadnji bi se moral siliti, da še obiskuje vsakdanjo šolo, akoravno zadnji več zna kot prvi. Zato bi se moralo tudi v našem šolskem okraju določiti, kateri oddenek mora dovršiti učenec, da sme izstopiti iz vsakdanje šole. Le na ta način je mogoče, da ponavljalna šola ne bo sestavljena iz tako različnih elementov ter da bo v istini to, kar je predpisano po § 2 deželnega zakona za Kranjsko z dné 28. svečna 1874. leta namreč, da bo imela ponavljalna šola namen, da ponavlja, dopolnjuje in razširja pouk, ki ga je učenec dobil v ljudski šoli.

Po § 17 dež. zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta sme okrajno šolsko oblastvo z ozirom na posebne krajne razmere ali na podnebje izjemno dovoliti, da se začne šolska dolžnost šele s sedmim ali z osmim letom. Pripeti se vendar čestokrat, da prosijo roditelji ali njih namestniki za to ali druge olajšave hoje v šolo šele, ko se naznani pričetek šole. Te prošnje se šele čez dober mesec rešijo, a roditelji mislijo, da smejo takoj obdržati otroka doma. Da se pa prošnje pravočasno vlagajo, naj se pozovejo vsi roditelji ali njih namestniki, kateri hočejo prositi za katero olajšavo hoje v šolo, prvo nedeljo v počitnicah k seji krajnega šolskega sveta. V tej seji se sklene, ali se prošnja podpira ali ne, razen tega starišem lahko omenjene postavne določbe razjasnimo. Le na ta način so enake prošnje po zakonu z dné 9. svečna 1850. leta proste kolka, le na ta način bodo vse enake prošnje pravočasno, t. j. pred začetkom šolskega leta, rešene.

Iz vsega tega je razvidno, da se pripetijo slučaj, da izstopijo učenci protipostavno iz vsakdanje šole. Ako postopamo ž njimi kakor z drugimi zamudami, se zgodi, da bomo morda več mesecev zaman pričakovali zanikernih

uencev. Razen tega hočejo nekateri učenci podaljšati počitnice, saj je celó lansko leto neki krajni šolski svet sklenil, naj se podaljšajo počitnice za učence na kmetih istega šolskega okoliša do sv. Martina, torej za več ko pet tednov, kar je seveda okrajni šolski svet razveljavil. Ni čuda, da na isti šoli ni bilo več ko šest tednov videti prav nobenega ponavljavnega učenca ter da so se na opomine rogali učenci, da so že prestari ali preveliki. Da taki slučaj, jako škodujejo šolskemu obiskovanju, je samoumevno.

Da se te nerednosti takoj odpravijo, da se zatre takoj začetkoma šolskega leta upor nekaterih zanikernih roditeljev ali njih namestnikov, je pač potrebno, da z vso ostrostjo naznanujemo te zanikarne roditelje ter se sploh ravnamo po § 22 deželnega zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta. Ako dosežemo toliko, da bodo pripoznali roditelji takoj začetkom šolskega leta zakonite določbe, da torej ne bodo jemali več svojih otrok svojevoljno iz vsakdanje šole, potem se bo izdatno izboljšalo tudi drugo šolsko obiskovanje, osobito se bo zmanjšalo sedanje izostajanje višje skupine obiskujočih.

Vsled deželnega zakona z dné 9. sušca 1879. leta mora krajni šolski svet pospeševati, kar je mogoče, obiskovanje šol in staviti do okrajnega šolskega sveta nasvete zastran kazni zoper zanemarjenje šol. To bi morala biti krajnega šolskega sveta sveta dolžnost. Tudi pri nas se dobi mnogo takih krajnih šolskih svetov, ki se strogo ravnajo po zakonitih določbah, žalibože pa tudi mnogo takih, ki jih ne poznajo, ali vsaj nečejo poznati. Vsekakor se ne sme prepustiti rešitev šolskih zamud krajnemu šolskemu predsedniku, ampak se morajo obravnavati v sejah krajnega šolskega sveta ali vsaj od predsednika krajnega šolskega sveta in šolskega voditelja. Kjer se neče ravnati krajni šolski svet, oziroma predsednik krajnega šolskega sveta po zakonitih določbah, pride semtertja šolski voditelj celó v neprijeten položaj, da se mora na okrajni šolski svet pritožiti. Ako se pa boji šolski voditelj zamere ter zaradi tega gledé šolskih zamud prerahlo posluje, škoduje

nauk torej sem se drgnil dve celi uri, pa nisem znal na pamet povedati 3, reci treh stavkov. Strašno se mi je sprikutila nemščina, ker sem se tako težko učil — kako hitro so me pa navadili mati doma! Že sem se kesal, da sem v Ljubljano prišel; saj bi bilo vendar bolje krave pasti, zraven pa ukati in repo peči! Zvečer nisem mogel dolgo zaspati, tiho sem jokal bojé se, da bi me drugi ne slišali in se ne norčevali z menoj.

Tretji dan grem v šolo. Škornje osnažim, lase zmočim in sčesem, pa v suknjo zlezem, češ, danes bom pa že paradiral. S svetim strahom stopim v šolo, pa kako se začudim, ker so vsi ravno tako skakali in vpili, kakor doma, — a ko mene zagledajo v dolgi debelogumbasti suknji, začenejo tak vrišč, da mi je šlo vse skozi ušesa; brž me obsujejo, trgajo za suknjo, kričé, smeja se in me pehajo od klopi do klopi. Sam ne vem, kaj bi bilo z menoj in mojimi škrici, ko se ne bi bil prav močan glas med vrati oglasil; — kaj je zapovedal, ne vem, to pa vem, da so vsi mali paglavčki drli v svoje klopi; kar se eden spotakne, pade, drugi se zavalé nanj in brž naraste živa kopica, pa počasi se vendar vse uredi.

Jaz sedem prav v zadnjo klop in debelo gledam bradatega učitelja, sedečega pri mizi. Dolgo je nekaj iz prav velikega papirja bral, kaj, jaz nisem umel, le sem-

tertja sem kako besedo ujel: Schule, Gasse, Kirche — kar premeknil se nisem, poslušal z ušesi in z usti, pa nič razumel — milo se mi je storilo in jokati bi bil, ko bi ne bilo v šoli.

Zdaj vstane učitelj in pripoveduje malo po domače, malo po tuje, da bo lanske „Vorzuge“ (zame španske vasi) postavil za „musteršilarje“, in ti imajo nalogo vsakega nerednega zatožiti. „Tega pa v Begunjah ni bilo“, — sem mislil sam pri sebi — „musteršilarji so torej taki, katere smo doma imenovali bričke in smo jih s kamenjem obdarovali za njihovo bričkanje, in tukaj bo mene imel tak pod komando“, pa to sem le mislil, povedati seveda si nisem predrznil.

„Popoldne prinesite „šprahlere pa rehnen!“ S tem nas izpusti gospod učitelj domov. Tu pa je zopet trpela suknja; če sem se bolj hudoval, bolj so mi nagajali. „Suknjo pri miru, če se mi bo „strgova“, jo bote vi „pvačali!“ Pri teh besedah nastane nov smeh: „Strgova, pvačali, ha, ha,“ je kričalo vse okrog mene. Mene je bilo sram, pa tudi jezen sem že bil: „Tačele“ žabavce, kar „čele“ ob „tva“ vas pomečem!“ zavpijem, a zadoní mi okrog ušes zopet nov smeh. Ker vidim, da ni drugače, začnem teči, divji trop za menoj, kakor kopa psov za zajcem.

s tem ne samo šolskemu obiskovanju na svoji šoli, ampak stavlja svoje tovariše na drugih šolah, kjer se vestno naznanujejo šolske zamude, v neprijeten položaj, da se jim očita: „Saj izostajajo otroci tudi na drugih šolah, a tam jih ne naznanujejo, Vi torej pri nas samo sitnost stresate!“ Zato, tovariši, poslušmo vestno po zakonitih določbah!

Marsikdo bo domneval, da bodo šolski voditelji ali učitelji zaradi tega preobloženi s pisarijami, kar bi škodovalo odgojnemu in učenemu delovanju, za katero jim je v prvi vrsti skrbeti. Ker so se radi tega šolska oblastva z m. u. z dné 12. svečna 1884. leta, št. 23.122, pozvala, obstoječe ukaze gledé uradnih spisov na občnih ljudskih šolah kakor tudi dotične obrazce pregledati in pri tej kakor odslej pri vsaki priliki gledati na to, da se nebi-stvene pisarije odpravijo, neizogibne pa naredé priprostejše; gledati moramo v prvi vrsti učitelji, da se ne obtežimo z nebi-stvenimi pisarijami. Te pisarije prištevam vendar neizogibnim, zakaj na ta način bomo imeli pač prvi mesec morda več pisarij, a poznejše mesece vsekakor manj. Razen tega je le na ta način mogoče, da vpeljemo tudi v vseh naših šolah redno šolsko obiskovanje, kar je brezpogojno potrebno, ako hočemo povzdigniti naše šolstvo ter da dosežemo pri vseh učencih učni zmoter!

Naši dopisi.

Iz novomeškega okraja. (Praznovanje cesarjeve petdesetletnice.) Učiteljstvo novomeškega šolskega okraja je praznovalo 22. m. m. 50letnico presvetlega cesarja. Ob 9. uri je bila v samostanski cerkvi slovesna maša z zahvalno in cesarsko pesmijo, katero je daroval z obilo asistenco gospod prošt dr. Seb. Elbert. Petje je oskrbelo učiteljstvo; iz posebne prijaznosti sta sodelovala gg. brata Kozina. Svete maše se je udeležil tudi gospod okr. glavar vitez Vesteneck s člani c. kr. okrajnega šolskega sveta. Po maši se je zbralo učiteljstvo v okusno, slavnosti primerno okrašeni dvorani „Narodnega doma“ k slavnostni seji, katere so se udeležili vsi člani

c. kr. okr. šolskega sveta, na čelu jim predsednik gospod glavar in veliko gosp. duhovnov-katehetov. Gosp. nadzornik A. Jeršnovic otvoril sejo in razjasni navzočim pomen te slavnosti. Preden preide na dnevni red, nasvetuje gosp. nadučitelj Koncilijski, naj odposlje učiteljstvo Njega Veličanstvu brzojavno udanostno izjavo. Ta nasvet je bil z navdušenimi „Slava“-klici sprejet. Slavnostni govornik je bil gosp. nadučitelj Koncilijski. V vznesenih besedah je opisal gospod govornik delovanje Njega Veličanstva v blagor in srečo državljanov. Omenjal je dobre, katere je delil različnim stanovom in posebno povdarjal še dobre, katere je iz Njegove milostne roke prejel učiteljski stan. Za Njegovega vladanja se je ustanovilo v Avstriji na tisoče šol, samo v našem okraju 19. Končal je svoj govor z besedami cesarske pesmi: „Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja, Avstrijo!“ Mogočni „Slava“-klici so se izpremenili polagoma v lepo melodijo cesarske pesmi, katero so vsi navzoči navdušeno zapeli. Da bi se tej slavnosti postavil dostojen spomenik, je naročil stalni učiteljski odbor spominsko knjigo, katero diči na prvi strani podoba Njegovega Veličanstva in Njegov popoln naslov. Za tem so napisani na novi strani člani c. kr. ministrstva za uk in bogočastje, c. kr. deželnega šolskega sveta in c. kr. okr. okrajnega šolskega sveta, vsako oblastvo na svojem listu. V spominsko knjigo se je tudi vpisala udanostna izjava, katero so vsi navzoči podpisali. Prvi se je upisal gospod okr. glavar, za njim člani c. kr. okr. šolskega sveta, na to gostje, ki so nas počastili, in slednjič učiteljstvo. V knjigo se bo napisal še slavnostni govor in potem slavnost vsake šole vsega okraja. Knjiga bo shranjena v okr. učiteljski knjižnici. Po slavnostni seji se je vršila navadna okrajna učiteljska konferencija v deklški šoli. Ob 1. uri popoldne je bil banket v hotelu Schwarz, katerega se je udeležil ves cesarsko-kraljevi okrajni šolski svet, že prej imenovani gostje in vse učiteljstvo. Vrsto napitnic je otvoril gospod nadzornik z nagovorom na Njega Veličanstvo kot dobrotnika in pospešitelja ljudske šole in učiteljstva. Mogočni „Slava“-klici so zaorili po dvorani, godba pa je zaigrala cesarsko pesem, katero so navzoči stojé poslušali. Gospod nadučitelj Barle je napil gospodu deželnemu predsedniku baronu Heinu, gosp. nadučitelj Koncilijski navzočemu gosp. c. kr. okr. glavarju vitez Vestenecku kot pravemu prijatelju učiteljstva, ki je vselej in vedno rad podpiral težnje posameznika in vsega učiteljstva, proseč ga, naj tudi v prihodnje ohrani učiteljstvu svojo

Po dolgem tiru se vendar vsi pogubé, jaz se malo odahnem, pogledam krog sebe, pa, o strah in groza, nič se ne morem spomniti, kje da sem. „Na, zdaj sem pa zašel!“ in spustim se v jok tako mil, da bi se moral kamen ljubljanskega tlaka usmiliti. Počasi grem nazaj po poti, kjer sem dirjal, ogledujem in ogledujem, pa kaj, ker so vse hiše enake in se druga druge držé! Po dolgem pridem vendar pred šolo, tu sem se že malo spoznal; kajti iz stanovanja pred šolo sem prišel že večkrat, prej so me pa oni nagajivci zmotili, da nisem pazil, kam grem.

„Ali si bil mar že zaprt“, me dražijo tako pozno domov prišlega z menoj stanujoči dijaki; a ko jim povem, kakšna se mi je zgodila, se mi pa še ti smeja na vsa usta, kar me prisili zopet k novemu joku.

Popoldan grem zopet v šolo s trdnim sklepom molčati na vse nagajivosti. Res v šoli sedem v klop in se ne zmenim za nobene zabavljice. Učenik pride in zopet razlaga, pa večidel le nemški — meni je prihajalo dolgčas in potreben sem bil iti vun. Kar meni nič, tebi nič vstanem in jo maham proti vratom. Učenik me je gledal, součenci so me zijali — a jaz nisem vedel zakaj. „Osli-ste vsi“, sem si mislil sam pri sebi. Učenik začne nekaj vpiti, samo beseda „zuruk“ mi je bila znana; nikakor mi ni hotelo v

glavo, zakaj da učenik tako vpije v šoli, kakor so k večemu oče doma nad volom vpili, kadar je preveč daleč zavozil, no, pa jaz sem bil že pri vratih in smuk vun. Počasi pridem nazaj ne vedé, kaka vihra me čaka. Komaj stopim v sobo, že zavpije učenik: „Alo, pojdi sem! Ali me nisi zjutraj poslušal, ko sem rekel, da mora vsak prositi, kdor hoče vun? Ti, kmečki zarobljenec ti! Zakaj nisi šel prej nazaj, ko sem ti veleval? Ali meniš, da tukaj krave pasemo, kmečki butec? V kazen boš do konca ure klečal in za jutri mi boš „das zweite Schulgesetz“, veš, kaj se to pravi, drugo šolsko postavo „zehnmal“, to je desetkrat spisano prinesel! Zastopiš, zehnmal das zweite Gesetz!“ Pri teh besedah prime mene, ki sem se tresel, kakor kaplja na veji, za uho in me pelje na klečalo. Učeničeve grozne besede pa „čehljanje“ po šoli me je vsega zmotilo, komaj sem vedel, kaj se z menoj godi. „Kmečki butec“ mi je donelo po ušesih — oh, ko bi oče vedeli!

Cela večnost se mi je dozdevala, predno je konec uri pozvonilo. Učenik me še malo ozmerja in ves osramoten grem med norčevajočo se drhaljo domov. Ne bom več popisoval, koliko sem moral pretrpeti zaradi te prve kazni, zmerom pa mi bo v spominu pričetek mojega študentovskega življenja. Le čudim se, da nisem bil tudi jaz žrtva tej ponemčevalni metodi v šolah, ki ni drugega